

Reforma pravnog obrazovanja – okrugli stol

HAZU, Zagreb, 30. siječnja 2007.

U velikoj dvorani palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti održan je 30. siječnja 2007. okrugli stol na temu reforme pravnog obrazovanja. Skup je održan kao nastavak prethodnih četiriju okruglih stolova koje je organiziralo Znanstveno vijeće Razreda za društvene znanosti HAZU za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, a na kojima se raspravljalo o bitnim pitanjima vladavine prava. Okrugli stol je organiziran s namjerom da istaknuti stručnjaci izvan sastava Znanstvenog vijeća rasprave Nacrt nacionalne strategije i plan djelovanja pod nazivom *Osvremenjivanje hrvatskog pravnog obrazovanja* koji su izradili u sklopu projekta *Tempus Reforma hrvatskog pravnog obrazovanja* pravni fakulteti sveučilišta u Ljubljani, Zagrebu, Osijeku, Rijeci, Splitu, Grazu i Trentu, Ministarstvo pravosuđa RH te Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH.

Na okruglom stolu izlagali su sljedećim redoslijedom: prof. dr. sc. Josip Kregar, dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (dalje u tekstu: PFZ), prof. dr. sc. Ksenija Turković, prodekanica PFZ-a, Branko Hrvatinić, predsjednik Vrhovnog suda RH, te prof. dr. sc. Ivan Koprić, prof. dr. sc. Vlado Puljiz i akademik Jakša Barbić s Pravnog fakulteta u Zagrebu. U publici su bili akademici, nastavnici hrvatskih pravnih fakulteta, suci, odvjetnici, državni dužnosnici i službenici, predstavnici Hrvatske gospodarske komore i strukovnih udruga te stručnjaci iz gospodarstva.

Uvodno izlaganje o općim uvjetima i razlozima reforme pravnog obrazovanja održao je dekan Pravnog fakulteta u Zagrebu. Naglasio je da je profesionalnost temelj pravnog sustava te da moramo prihvatiti suvremene okolnosti u kojima se specijalizacija i izdvajanje posebnih pravnih područja eksponencijalno ubrzavaju. S obzirom na to da je pravo ekspanzivna znanstvena disciplina te da je »specijalizacija nužnost, a ne zamisao«, od

fakulteta se očekuje da budu istraživačke institucije, mehanizmi primjene i prenošenja univerzalnog znanja, a ne samo memoriranja pravnih normi. No, dok na jednoj strani imamo studente koji očekuju drugačije metode rada i individualni pristup nastavnika, s druge strane primjećujemo nedostatke kadrovske i materijalne uvjete kvalitetnog obrazovanja i pad interesa za pravni studij jer je javni dojam da je riječ o teškom i zahtjevnom studiju. Latentna funkcija školovanja je pojačana, ali je današnji univerziteti nisu spremni preuzeti. S gledišta prava kao akademske discipline potrebno je otvoriti veću mogućnost praktičnog rada u nastavnim programima, razgranati djelovanje pravnih klinika te ulagati u cjeloživotno profesionalno obrazovanje.

Prodekanica PFZ-a u kratkim je crtama prikazala sadašnju situaciju u visokoškolskom pravnom obrazovanju te navela zajedničke strategijske ciljeve iz *Nacrta nacionalne strategije i plana djelovanja* koje bi trebali ostvariti svi hrvatski pravni fakulteti do 2010. Strategija i plan djelovanja podijeljeni su u šesnaest ciljeva koji su organizirani oko tri osnovna strategijska pravca: (1) poboljšanje kvalitete i učinkovitosti pravnog obrazovanja, (2) stvaranje otvorenog i privlačnog okruženja za učenje i (3) korištenje resursa na najbolji mogući način.

Predsjednik Vrhovnog suda Branko *Hrvatinić* govorio je o reformi pravnog obrazovanja s obzirom na potrebe pravosuđa. Upozorio je na probleme u pravosuđu koji proizlaze iz sadašnjeg načina obrazovanja te naglasio potrebu za kvalitetom obrazovanja. Iako je kao praktičar spomenuo važnost povezivanja teorije s praksom, vrlo je eksplicitno izrazio stajalište da je uloga pravnog fakulteta znanstvena, a ne praktična. Fakultet je taj koji mora dati teorijsku podlogu na temelju koje će se pravnici kasnije razvijati u praksi.

Profesor *Koprić* izlagao je o trendovima u razvoju suvremenog upravnog obrazovanja te mogućnostima kvalitetnijeg upravnog obrazovanja u Hrvatskoj, koje je u sadašnjem trenutku nedostatno. Istaknuo je da bi PFZ trebao prepoznati opći interes i potrebe hrvatskog upravno-političkog sustava za dobro obrazovanim i stručnim javnim službenicima te da je utemeljenje vertikalno prohodnog sustava upravnog obrazovanja u Hrvatskoj neosporna nužnost. Upozorio je na svojevrsni društveni ugovor koji je stvoren još 1776. (integracijom političko-kameralnog studija u Juridički fakultet) kad je Pravni fakultet preuzeo obvezu prema društvu da će, pored ostalih, obrazovati visoke javne službenike. Predložio je utemeljenje diplomskog upravnog studija kao trećeg studija pri PFZ-u koji bi trajao dvije godine (i dodjeljivao titule *MA*) te upisivao prvostupnike javne uprave ili prvostupnike iz društvenog područja (koji imaju titulu *BA*).

Profesor *Puljiz* raspravljao je o ljudskim pravima u kontekstu suvremenih društvenih promjena te o ljudskim i socijalnim pravima kao skupini ljudskih prava koja je osobito važna za socijalne radnike. Govorio je o mnogim preprekama koje se pojavljuju u ostvarivanju socijalnih prava, i to najviše kod korisnika koji pripadaju socijalno ranjivim skupinama. Upozorio je na značenje pravne komponente u obrazovanju socijalnih radnika u Hrvatskoj te istaknuo da obrazovni program za socijalni rad treba sadržavati materiju o ljudskim pravima. To se, po njegovu mišljenju, može postići na dva načina: uvođenjem temeljnog kolegija o ljudskim pravima ili intenzivnijim prožimanjem cjelokupnog nastavnog programa problematikom ljudskih prava.

Posljednji je izlagao akademik *Barbić* ukazujući na specifične probleme pravnika u gospodarstvu od kojih poslodavci zahtijevaju specijalistička znanja na uskim područjima mnogobrojnih grana prava. Upozorio je na prijeku potrebu urgentnog organiziranja cjeloživotnog pravnog obrazovanja pravnika u gospodarstvu i pripadnika drugih struka. Riječ je o velikom pothvatu koji ne može započeti neorganizirana skupina osoba zaposlenih u gospodarstvu. To mora biti zadaća strukovnih udruga i asocijacija među kojima su udruge pravnika u gospodarstvu te strukovne udruge i komore pripadnika drugih struka kojima su u radu potrebna pravna znanja, HGK,¹ HUP,² CROMA,³ Nacionalno vijeće za konkurentnost, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva te pravni fakulteti. Cjeloživotni sustav obrazovanja organizacijski bi se mogao provoditi u okviru HGK-a ili pravnih fakulteta, ali tako da u provođenju programa sudjeluju i praktičari. Pravni fakulteti trebali bi učiniti prvi korak i uspostaviti vezu s tim institucijama.

Nakon petominutne stanke uslijedila je opsežna rasprava u kojoj je sudjelovalo čak petnaest sudionika: prof. dr. sc. Slobodan Uzelac (državni tajnik MZOS), akademik Eugen Pusić (HAZU), mr. sc. Miljenko Giunio (Udruga pravnika u gospodarstvu, Zagreb), prof. dr. sc. Davor Krapac (PFZ), dr. sc. Mira Lenardić (Nacionalno vijeće za konkurentnost), Marina Kralj Miliša (Končar Elektroindustrija), prof. dr. sc. Vjekoslav Miličić (PFZ), prof. dr. sc. Stjenko Vranjican (PFZ), dr. sc. Gordana Marčetić (PFZ), prof. dr. sc. Damir Klasiček (Pravni fakultet u Osijeku), mr. sc. Mirko Klarić (Pravni fakultet u Splitu), prof. dr. sc. Željko Pavić (PFZ),

¹ Hrvatska gospodarska komora

² Hrvatska udruga poslodavaca

³ Hrvatsko udruženje menadžera i poduzetnika

mr. sc. Zoran Pičuljan (pomoćnik državnog tajnika SDUU),⁴ prof. dr. sc. Dalibor Čepulo (PFZ) i mr. sc. Esad Čolaković (HUM-CROMA). Nakon gotovo četiri sata raspravu je završio akademik Barbić formulirajući naznake glavnih zaključaka koji su proizašli s okruglog stola.

Iako su uvodničari imali široko postavljene teme, a mišljenja i pitanja sudionika počivala na različitim iskustvima i perspektivama, ovisno o tome dolaze li iz akademske zajednice, pravosuda, gospodarstva ili javne uprave, raspravu je obilježilo nekoliko ključnih ideja. Prepoznata je hitnost i važnost modernizacije pravnog obrazovanja koja je daleko više od organizacijske reforme pravnog studija, uvođenja novih metoda rada na pravne fakultete ili unapređenja pravničke struke. Regulacija pravom zašla je u sve pore društvenog života, a utemeljenje vladavine prava nameće se kao pitanje od nacionalnog interesa. Iz tih je razloga nužno nastaviti s detaljnim analizama predložene strategije na koju su dani vrlo ozbiljni i utemeljeni prigovori u nastavku rasprave. Izraženo je i nezadovoljstvo predloženim novim nastavnim metodama i pristupom studentima koje je nemoguće provesti u okolnostima masovnog studiranja i neprikladnih uvjeta rada. Mnogi su se složili da treba biti oprezan pri »uvozu« novih metoda koje nerijetko pridonose smanjenju, a ne povećanju kvalitete nastave te da treba zadržati tradicionalne metode nastave koje su se pokazale uspješnima kroz duže razdoblje.

Više puta se upozoravalo na potrebu postizanja bolje kvalitete pravnog obrazovanja. To podrazumijeva povezivanje i suradnju teorije i prakse, ali ne na način da pravni fakulteti postanu stručne škole. Pomalo neočekivano, i teoretičari i praktičari složili su se da fakulteti moraju njegovati teorijski pristup jer se vrsni stručnjaci mogu izgrađivati samo na dobroj teorijskoj podlozi. Zadatak je prakse, a ne fakulteta, da pruži konkretan uvid u struku. Fakulteti mogu približiti neke tehnike iz prakse studentima, ali prije svega trebaju dati čvrst temelj koji će omogućiti sveobuhvatan, a ne mehanički način razmišljanja. No završetkom studija ne završava učenje. Cjeloživotno usavršavanje i obrazovanje nameće se kao jedino rješenje kojim možemo odgovoriti na turbulentne promjene u okolini i svakodnevni priljev novih informacija. Suci i odvjetnici, državni i javni službenici te pravници u mnogim granama gospodarstva suočeni su s poplavom novih propisa i gotovo svakodnevnim mijenjanjem profesionalne i društvene okoline u kojoj djeluju. Bez permanentnog usavršavanja i obrazovanja njihova znanja u vrlo će kratkom vremenu zastarjeti.

⁴ Središnji državni ured za upravu

Znanstvenici i praktičari koji se bave područjem javne uprave upozorili su na velik deficit pravnog i upravnog znanja u državnoj upravi. Istaknuli su da je zadatak pravnih fakulteta obrazovati visokoobrazovane javne službenike te su podržali uvodni prijedlog profesora Koprića o uspostavi diplomskog upravnog studija kao trećeg studija pri zagrebačkom Pravnom fakultetu. Ako se takav studij ne osnuje u sklopu PFZ-a, osnovat će se u sastavu Sveučilišta, neke druge institucije ili kao samostalni fakultet za javnu upravu, jer za visokoškolskim upravnim obrazovanjem postoji realna društvena potreba. Tada, međutim, PFZ više neće imati nikakvu kontrolu nad kvalitetom i sadržajem nastavnog programa.

*Gordana Marčetić**

* Dr. sc. Gordana Marčetić, viša asistentica na Katedri za upravnu znanost Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (assistant at the Chair of Administrative Science, Faculty of Law, Zagreb University)